

Grønland er i gang med at bryde spiralen for seksuelle overgreb. Nu sætter Danmark ind med endnu et værktøj

En særlig enhed til sager om seksuelle overgreb og flere grønlandske betjente er en del af det nye politiforlig.

Foto: Erik Blom Jensen, Ritzau Scanpix

Af **Andrea Dragsdahl**

PÅ DEN GRØNLANDSKE ØSTKYST ligger byen Tasiilaq. Her dør hver femte ved selvmord, hvert tredje barn udsættes for seksuelle overgreb, og hvert andet barn har en socialsag. Da en DR-dokumentar sidste år afdækkede problemerne, fik det en berørt og tydeligt presset borgmester til at tone frem på grønlandsk fjernsyn og erklære, at hendes by var en “menneskelig, social og kulturel dødsspiral”.

Det satte samtidig på ny gang i en årtier lang debat om sociale udfordringer i Grønland. Historien var nemlig langt fra ny. Flere gange tidligere er det blevet beskrevet, at hvert femte grønlandske barn født i 1995 har været udsat for et seksuelt overgreb i deres opvækst.

“Det var desværre lidt normalt,” siger 24-årige Aki-Matilda Høegh-Dam, da jeg ringer til hende over en videoforbindelse. Hun er valgt til Folketinget som det ene grønlandske mandat for partiet Siumut, men er taget hjem til Nuuk på en forlænget juleferie. Da hun for halvandet år siden blev valgt til Folketinget, var det som Christiansborgs yngste. Det er hendes venner og veninder, undersøgelserne taler om, når de beskriver omfattende skår i barndommen hos børn født i midten af 1990'erne.

Aki-Matilda Høegh-Dam har glædet sig lidt mere til turen til Grønland end sædvanligt. Da hun blev valgt, havde hun det som en mærkesag at sikre bedre forhold for det grønlandske politi. Gjorde man det, kunne man – mente hun – måske knække en tragisk kurve for selvmord og overgreb. Nu kunne hun rejse med en politisk sejr i håndbagagen. I det seneste politiforlig, som blev vedtaget af et bredt flertal i Folketinget lige før jul, gemmer sig nemlig en lidt overset nyhed: Det dybt pressede grønlandske politi får øget støtte for næsten 80 millioner kroner. Der skal arbejdes for mere ligestilling mellem det danske og grønlandske politi, og der oprettes en særlig enhed til sager om seksuelle overgreb.

Problemer med overgreb på grønlandske børn har i årtier virket nærmest uløselige og er gået i arv mellem generationer. Det kræver store kræfter at bryde den spiral, der har været i gang i årtier. Men både politikere, myndigheder og psykologer ser tegn på, at det kan lade sig gøre. Og med det nye politiforlig prøver den danske regering at skrue endnu mere på knapperne.

DET GRØNLANDSKE POLITI er hårdt presset. Andelen af betjente med PTSD og angst er dobbelt så høj for grønlandske betjente som for danske, mens andelen af betjente med depression er næsten fire gange så høj. Det viser en ny undersøgelse fra Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Lignende tal gælder for fængselsbetjente. Selv om tre grønlandske anstalter har

dobbelt så mange indsatte, som anstalten er indrettet til, er der i gennemsnit 14 måneders ventetid på at afsone en dom.

Konsekvenser af et presset retsvæsen rammer de børn, der vokser op i hjem med alkoholiserede eller misbrugende forældre. Lige så længe opgørelser over den slags er blevet lavet, har andelen været alarmerende høj. Hvor 43 procent grønlandere født i 1970'erne har oplevet seksuelle overgreb i deres barndom, er det tal halveret for generation 1995. Det viste befolkningsundersøgelsen i 2018 udarbejdet af Statens Institut for Folkesundhed ved Syddansk Universitet. Andelen kan dog ifølge fagfolk være betydelig højere, fordi der stadig må forventes at være mørketal.

“Det er et lillebitte samfund med meget få mennesker. Man kender hinanden på kryds og tværs,” som privatpraktiserende psykolog Jonna Ketwa siger. Hun er også formand for Red Barnet Grønland, og hun har arbejdet med sager om omsorgssvigt og seksuelle overgreb i Grønland i 20 år. “Det kan være svært at underrette sin nabo til myndighederne, for man skal jo stadig være naboer. Eller sige noget til en politiker, der slår sin kone. Man er bange for konsekvenserne, og i så lille et samfund er social udstødelse forfærdeligt.”

Undersøgelserne fortæller os dog samtidig, at det med al sandsynlighed går den rigtige vej. For selv om Jonna Ketwa ville ønske, at man “bare kunne knipse, og så var det væk,” som hun siger, har sager om seksuelle overgreb og vold mod børn været lidt af en gordisk knude af en årsag. “Det er ikke bare noget, der forsvinder. Det tager generationer at bearbejde og forebygge.”

I sit arbejde som privatpraktiserende psykolog møder hun voksne, der bærer skam og skyldfølelse over ikke at have grebet ind over for børn, de vidste havde brug for hjælp. Derfor skal man forstå, siger hun, at problemerne er udgjort af mere end enkeltpersoner.

I 2015 viste en undersøgelse fra VIVE, at næsten hver tiende unge grønlandske mand følte, at de ikke havde medbestemmelse over deres første seksuelle oplevelse. VIVE konkluderede, at der var en sammenhæng mellem de mænd, der selv havde været udsat for overgreb, og dem, der senere udsatte andre for

overgreb. Vold og overgreb går med andre ord i arv. “At blive udsat for vold nedbryder grænser,” siger Jonna Ketwa. “At se vold nedbryder grænser. Det bliver lettere at overskride andres grænser, hvis du ikke selv har dem.”

Derfor spiller politiforliget en vigtig rolle. Grønland “producerer” nemlig, som Jonna Ketwa siger, en hel del seksualkrænkerer. “Det er vi nødt til at gøre noget ved. Vi kan ikke bare proppe dem ud på en isflage.”

Som psykolog forsøger hun at bremse traumerne fra at gå i arv mellem generationer. Nu håber hun, og politikere som Aki-Matilda Høegh-Dam, at en styrket politiindsats vil skabe resultater.

MED POLITIFORLIGET SÆTTER den danske regering endnu en gang ind for at bryde årtiers sociale udfordringer i Grønland. Senest skete det med 80 millioner kroner fra reservepuljen til udsatte børn og unge, og med politiforliget kommer der igen en skærpet indsats. En ny specialiseret enhed til sager om seksuelle overgreb mod børn skal med 13 nye medarbejdere sætte fart på sagsbehandlingen. Betjente skal uddannes mere i at afhøre både ofre og krænkerer. Og ventetiden på at afsone en dom skal nedbringes.

Hurtigere afsoning er vigtig for at bryde et ondt mønster, mener Jonna Ketwa. Hun har haft flere patienter, der har gruet for at møde deres overgrebsmand i lokalsamfundet. “Det er jo forfærdeligt for en familie, hvor der har været et overgreb, at gerningsmanden går rundt,” siger hun og tilføjer, at konsekvenserne rækker ud over det enkelte offer. “Hvis barnet oplever, at den person, det er rædselsslagent for, ikke kommer væk, at gerningen ikke har konsekvenser her og nu, så kan barnet få nedbrudt sine grænser nok til, at det måske selv en dag bliver krænker.”

For Aki-Matilda Høegh-Dam gemmer sig også en særlig politisk sejr i den nye aftale. Det har nemlig været hendes mærkesag, siden hun trådte ind i Folketinget, at grønlandske betjente skulle have lige vilkår med de danske. I politiforliget står der, at der nu skal arbejdes for en ny politireform, der netop skal sikre, at grønlandske, færøske og danske betjente ligestilles. Ifølge Aki-Matilda Høegh-Dam bliver det sværere at rekruttere grønlandske unge til politiet, når der i dag ikke er lige løn- eller arbejdsvilkår.

“De grønlandske betjente arbejder i det hårdeste miljø i hele Rigsfællesskabet,” siger hun. “Boligpriserne er de højeste i hele riget. Madpriserne er de højeste. Den her lønforskel kan mærkes markant. Rekrutteringsproblemet gør, at vi bliver nødt til at hente flere fra Danmark, og det får flere til at sige op.”

Flere betjente med lokalt kendskab er, siger Aki-Matilda Høegh-Dam, vigtigt for at nedbringe andelen af seksuelle overgreb. For det er de betjente, der taler sproget og kender naboerne, der bedst kan tage de svære samtaler, mener hun.

DER ER STADIG lang vej endnu.

Alligevel tillader Jonna Ketwa sig at være en smule optimistisk. Efter at have arbejdet som psykolog i mere end 20 år med sager om omsorgssvigt og overgreb konkluderer hun nemlig, at det går den rigtige retning. Hun var lige flyttet tilbage til Grønland, da en national oplysningskampagne i begyndelsen af 00'erne var med til at nedbryde tabuet om seksuelle overgreb. Hun mærker, fortæller hun, at stigmatiseringen bliver mindre, og modet til at tale om udfordringer bliver større. Der er kommet et tættere samarbejde mellem organisationer og myndighederne. “Det er rart, at der er samlede kræfter, der vil det her til livs,” siger hun. “Ellers kan vi behandle rydde op og rydde op og rydde op, uden at det knækker kurven.”

For Aki-Matilda Høegh-Dam er det nye politiforlig med til at stadfæste, at Danmark stadig har et ansvar for de store sociale udfordringer i Grønland. “Det handler om forsoning og at kunne stole på hinanden igen,” siger hun. “Det her er et skridt i den rigtige retning.”